

abrogatas, vel eas in falsos sensus detorqueat. S. Thomas tamen docet non peccare advocatum, si adversario in causa manifeste justa aliquid prudenter occultet (modo nulla utatur falsitate, allegando v. g. falsa, vel mendacium proferendo); quia esset sinere, ut ipse se decipiat¹.

5. *Vigilantia* ac diligentia; ideo enim conducti sunt, ut utiliter negotium susceptum gerant. Debet autem advocatus illam adhibere curam, quam in simili negotio adhiberent viri prudentes ejusdem conditionis absque ulla personarum distinctione. Hinc si differat causæ expeditionem cum clientis sui præjudicio, vel plures acceptet quam possit expedire, peccat et tenetur ad restitutionem. Tenetur quoque rationes et fundamenta clientis, quem juste defendit, et secreta causæ adversario caute celare. Quod si ea patefecerit, et ideo cliens causam suam amiserit alias eam victurus, tunc ipse teneretur ad restitutionem; quia contra officium fecisset.

4. *Pretium justum*, nam excessus in omni re malum est. Unde si a lege sit taxatum, illud tenendum: sin autem, prudentum iudicio et proborum consuetudini erit accommodandum. Qua in re hoc etiam observamus, quod ipse advocatus aliquando teneatur gratis patrocinari, nempe in extrema cum gravi suo incommodo, in gravi vero necessitate proximi cum aliquo suo incommodo: ratio est lex charitatis. Hinc illud: *Qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses*².

560. *Sed (quæres) an Advocatus in causa dubia possit tam actoris, quam rei partes suscipere?* — Si causa est civilis, potest utique tam actoris quam rei partes suscipere: uterque enim habet jus rationes suas in iudicio proferendi: occur ergo facultatem non habebit advocatus eosdem patrocinandi? Si vero causa est criminalis, non licet ei partem tueri actoris contra reum; in dubio enim iudex non potest discernere pœnam adversus reum; ergo neque advocatus eandem prosequi: alioquin ad iniquam sententiam impelleret. — Est autem com-

¹ 2, q. 71, a. 3. Hic autem notandum, quod non ideo tenetur Advocatus restituere, quia fraudulenter egit; potest enim nihilominus causa sua esse justa. Quo in casu peccaret quidem fraudulenter agendo, ac injuriam irrogaret reipublicæ pervertendo ordinem iudicii, sed nihil deberet alteri parti, cum de facto pars contraria non fuisset injuste læsa. — V. Ferraris, *Biblioth.*, etc., v^o Advocatus.

² Prov. xxiv.

munius cum Lorca, Lugo et Sanchez, quibus et nos adhæremus, posse advocatum causam etiam minus probabilem defendere; tum quia hæc opinio potest in decursu disquisitionis iudiciariæ evadere probabilior, uti sæpe contingit; tum quia multoties opinio, quæ advocato apparet minus probabilis, potest iudici probabilior apparere. Tenetur tamen admonere clientem de minori suæ causæ probabilitate, si adhuc velit litem prosequi.

Sed notandum, quod hæc doctrina currit tantum, si probabilitas sit juris; nam in dubio facti, jam erit eo ipso certum jus rei, et per consequens non poterit contra illum advocatus præstare suum patrocinium¹. Ceterum in causa criminali reum potest defendere, etsi ejus crimen certo cognoscat; sicut enim reus pœnam quam meruit, tuta potest conscientia a se declinare, donec convincatur; ita licet advocato quærere media, ne convincatur, modo neque mendacio neque aliis fraudibus utatur.

561. Q. 2. *Quænam sunt obligationes Procuratorum?*

R. Procurator ille est, qui litigantis mandato et nomine causam in iudicio prosequitur. In ipso (sicuti in advocatis) requiritur *scientia, justitia, fidelitas, diligentia* et *justum pretium*. Hinc maxime peccare dicendus est Procurator: 1. si litem suscipiat injustam; vel plures causas procuret quam possit opportune expedire; vel si plus mercedis accipiat; 2. si reo vel actori suadeat, ut veritatem neget, aut si incuria sua causa perdat: 3. si tribunali vel foro sine legitimo impedimento non intersit, cum debet; vel litigantes inducat ad compositionem injustam, aut differat causam, vel iudicem pervertat, vel terminos petat superfluos; 4. si falsos testes adhibeat, etc. In his enim omnibus deficit in officio proprio; ideo tenetur de damnis. Hinc versus:

Injustus, mendax, deses, fraudator agendo.

562. Q. 3. *Quænam sunt obligationes Referentium in iudicio, Secretariorum, ac Notarii?*

¹ Duplex potest esse dubium in causa: facti et juris. Dubium facti est, si dubitetur, v. g. an homo fuisset sui compos, cum testamentum confecit; an Titius commiserit tale delictum, etc., et pro hujusmodi dubiis sunt plures juris naturalis et positivi regulæ observandæ, v. g. in dubio favendum est reo potius quam actori. Dubium juris est, quando dubitatur quid præcipiat jus in tali casu; an lex extendatur necne ad casum ipsum, etc. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. IV, n. 222 et seq.

R. Ad 1: Referentes (vel Ponentes) sunt, quibus litis examen committitur, ut illam iudicibus referant definiendam. Debent autem primo recte scire quæ ad munus proprium pertinent: deinde necessariam adhibere diligentiam, ut iisdem faciant satis; alioquin ipsis merito imputabuntur obventura damna. Ponentes in his maxime deficiunt: 1. si ex ignorantia male referant, aut quidquam ad causæ substantiam in relatione prætermittant; 2. si nitantur magis unius, quam alterius partis rationes explicare; vel si sententiam alterutri manifestent, antequam legitime edita sit, si inde oriantur damna.

563. R. Ad 2: Secretarius dicitur qui legitima auctoritate est deputatus, ut scripto referat testimonia, iudicum sententias et cetera quæ in tribunalibus peraguntur; unde patet quantæ prudentiæ sit Secretarii munus: est enim ipse quasi dextera Iudicis. Porro præter scientiam muneri necessariam, tenetur Secretarius: 1. inviolatum (ut ipsum nomen indicat) secretum servare, qua de causa iuramentum emittit; 2. sine Iudicis præcepto nec processum litis nec aliud quidquam, quod ad eundem pertineat, partibus aperire; 3. testium depositiones fideliter transcribere: et graviter peccaret, si quid in iis ex se auget, detraheret vel immutaret in re gravi ad causæ substantiam pertinenti¹.

564. R. Ad 3: Notarius dicitur qui legitime est institutus ad scribenda et notanda acta vel instrumenta, quæ sive in iudicio, sive extra fidem faciunt. Notarii munus gravissimum est; cum ei publica fides sit commissa. Huc autem præcipuæ illius obligationes reducuntur:

Expertus, fides, diligens Notarius esto.

1. *Expertus*: unde peccat graviter contra iustitiam, si ex officii sui ignorantia vel negligentia solemnitates necessarias omittat, adeo ut actus nullus evadat; 2. *fidelis*: unde graviter item contra iustitiam peccat, si iuramentum violet vel secretum, si in depositione testium aliquid addat aut detrahat

¹ Art. 1604. — C. A. 879. — C. S. 1442. — C. P. 1405. — C. G. 1597. — C. M. 1485.

gravis momenti; 3. *diligens*: unde graviter peccat, et restitutione tenetur, si acta negligenter custodiat, vel differat absque justo impedimento causæ expeditionem; vel si efficiat ut processus et causa ad alios iudices aut referentes deveniat, quam fori ordo expostulet. — Hæc enim omnia, quæ ex publico et gravissimo officio suo cavere tenetur Notarius, contingere non possunt sine gravi aliorum detrimento. Quare si culpabiliter in his deficiat, tenetur per se sub gravi ad restitutionem ut injustus damnificator, aut cooperato¹.

Art. III. — De Medicis et Pharmacopolis.

565. Q. 1. *Quædam sunt Medicorum obligationes?*

R. Grave, nobile ac delicatum munus medicis incumbit; cum ipsa hominum vita ejusque sospitas iis concredita sit. Quanta ergo scientia, honestate, probitate et charitate indigent, ut gravissimas sui officii partes rite impleant! Nempe sedulo Medici curare debent, *tum* ut morborum ac medicamentorum vim agnoscant; id est sufficienti scientia debent esse instructi; nec se jactare peritos, cum non sint; *tum* ut ægrotis studiosa cura præsto sint; et videant ne curationem protrahant lucri causa, aut pauperes negligant; *tum* ne Dei et Ecclesiæ præcepta parvi faciant, quoscumque dispensando sine necessitate: *Medicus sit christianus*, in prima medicorum obligatio ex celebri physico Hoffmann; *tum* ne secretis suæ fidei concreditis abutantur, morbos pudendos pandendo sine causa, etc. Ex quibus patet, quod medicus gravissime peccat:

Doctrina, curaque carens, pietate, revelans.

566. Q. 2. *An Medicus debeat infirmum monere de Confessione?*

R. Si agitur de morbo mortali, Medicus tenetur vel ipso

¹ V. Parisi, *Istruzioni per la gioventù impiegata nelle Segreterie*. Roma. — Liguori, *Op. Mor.*, l. IV, n. 227. — Ferraris, *Biblioth.*, etc., v^o Secretarius.

² Quod dicitur de medicis, id ipsum valet in sua arte de chirurgis.

jure naturali infirmum monere de Confessione sacramentali peragenda; unusquisque enim tenetur, cum potest saltem sine gravi detrimento, periculum æternæ damnationis a proximo suo remove. Imo etsi morbus hic et nunc non sit mortalis, attamen Concilium Lateranense IV sub Innocentio III, anno 1215 præcipit districte (ideo sub gravi) omnibus Medicis, ne infirmos in curam recipiant, nisi prius confiteantur. S. Pius V Constitutione *Supra gregem* anno 1566 confirmans tale præceptum insuper jussit, ut Medici non antea infirmi curationem suscipiant, quam eum admonuerint de Confessione peragenda. Eis etiam prohibet, ne eum ultra tres dies inuisant, nisi scripto Confessarii resciant, eum esse confessum. Statuit etiam, ut Medici antequam Doctoratus gradum consequantur, jurent se tale præceptum observaturos.

Porro communior sententia, cui consentit Benedictus XIV¹ vult quod præfatum præceptum, etsi non obliget in quocumque morbo levi (quod esset ridiculum ex Suarez), neque tamen intelligendum est urgere dumtaxat in morbis actualiter periculosis: sed etiam in illis, qui judicantur posse in posterum periculosi fieri. Nam Innocentius, ut se exprimit, hoc dedit præceptum, ne infirmi si monerentur in morbo mortali facilius mortis periculum incurrerent: ergo supponit esse monendos antequam morbus mortalis evadat. Adde in morbo jam nunc mortaliter periculoso talis obligatio oritur ab ipso jure naturæ. Utinam autem Constitutio hæc observaretur ab omnibus! quot infirmi, exclamat S. Alphonsus, damnationem vitarent, qui ob Medicorum oscitantiam Confessionem procrastinando inconfessi, aut male confessi decedunt²!

Sedulo est animadvertendum ad hujus præcepti implementum sufficere: 1. si Medicus moneat infirmum per alios; jam enim totus finis obtinetur. Ita Mazzota, Suarez, Vega, Viva, etc.; — 2. si habeat aliorum testimonium, qui sint fide digni, infirmum nempe confessum esse. Ita Barbosa, Diana, Sanchez, etc.; — 3. si moraliter certus sit infirmum esse in bono statu. Ita Fagnanus, Sylvius, alique cum S. Antonino; nam tunc cessat periculum male moriendi. Si tamen infirmus monitus de

¹ Notificatione xxii. — *V. Liguori, Op. Mor.*, l. I, n. 46; l. IV, n. 291.

² *V. Liguori, Op. Mor.*, l. III, n. 182; et l. VI, n. 664.

Confessione, nolit obstinate eam peragere, et esset in periculo, si a Medico desereretur, adhuc potest cura eidem exhiberi. Ratio quia Pontificis decretum non adversatur charitati, quæ favet etiam obstinatis quoad potest: et hoc esse commune docet Benedictus XIV (*JJ*).

567. Q. 3. *An infirmus teneatur Medicum vocare eique parere?*

R. Ad vitam, ejusque sospitatem tuendam ipsa natura nos impellit. Ubi ergo sanitas nostra turbatur, ordinarie loquendo, satis non est morbum patienter ferre; sed casu, quo per remedia simpliciora morbus non pellatur, tenemur Medicum adhibere cum possumus, ejusque præscriptionibus obtemperare, si extraordinariam molestiam non importent. Hinc Scriptura: *Honora Medicum propter necessitatem; etenim illum creavit Altissimus... Altissimus creavit de terra medicamenta, et vir prudens non abhorrebit illa*¹.

Diximus 1. *ordinarie loquendo*; non enim peccaret (ut dicunt Cajetanus, Navarrus, Sanchez, et Viva) qui medicinam respueret, si id faceret ad se mortificandum, neque adsit periculum mortis, neque ideo propria munia negligat; 2. *casu quo per remedia simpliciora morbus non pellatur*; in pluribus enim natura ipsa per convenientem *dixtam*, ut dicunt, vel per remedia vulgaria convalescit². Neque nos delicatulos ac meticulosos esse decet; qui enim medice vivit, miserrime vivit; 3. *si extraordinariam molestiam non importent*; nam nisi rationes speciales occurrant, tenemur tantum ad remedia quæ communes vires non superant. Aliquando optimum esset usurpare illud Gagliuffi:

*Quis pulsat? medicus. Quid vis? tibi ferre salutem.
Cras, si me audieris convalescere, redi.*

568. Q. 4. *Quandonam Pharmacopola peccet in officium suum?*

¹ Eccli. xxxviii. Est contra Anabaptistas, qui usum medicinæ a Deo reprobatum docent. Vid. *A Lapide* in hunc locum. — Et Stapf, t. II, § 284. — *Liguori, Op. Mor.*, l. III, nn. 30, 372.

² Cavendum ab illis pseudomedicis huc illuc cursitantibus, qui superstiosa remedia vendunt, vel etiam sine pretio suppeditant, ac plebem insidigne decipiunt ejus crumenæ, integritati ac religioni insidiantes.

R. Pharmacopola, qui artem periculis plenam exercet, maxima cautela opus habet ex vi officii sui. Hinc patet ipsum peccare: 1. si absque scientia et diligentia medicamenta conficiat; vel si unum medicamentum pro alio cum gravis damni periculo porrigat; 2. si medicamenta suppeditet ad procurandum abortum, aut vendat remedia inutilia, rancida, vel plus justo pro pharmacis exposcat¹, etc.

CAPUT SECUNDUM

DE OBLIGATIONIBUS PRIVATIS

Art. I. — De obligationibus in societate paterna.

§ I. — De obligationibus parentum ac filiorum.

569. Parentes debent filiis suis amorem et educationem: 1. *amorem* internum, efficacem et ordinatum, ita ut eos ex corde diligant, et eorum bonum curent; 2. *educationem* tum quoad corpus tum quoad animam. Ratio hujusce obligationis in ipsis naturæ visceribus fundatur: sane quisque se diligere debet; ergo et parentes filios, qui sunt veluti aliquid sui, caro de carne sua.

570. Q. 1. *Quænam obligationes parentum ad filios quoad corpus?*

R. Parentes tria debent filiis suis quoad corpus, nempe:

1. *Providentiam vitæ*. Ex quo capite tenentur ab ipso conceptu sedulam proles curam suscipere, illudque omne avertere, quod ejusdem vitæ obesse possit. Hoc vel ipsa natura docet: *nam filius*, ut ait Angelicus, *est aliquid patris*². Hinc peccant mulieres uterum gerentes, si nimis gravia ferant pondera, vel immoderato labori vacent; si currant vel saltent, si imtemperanter bibant vel comedant, ita ut se periculo abortus exponant; item mariti qui uxores percutiendo aliisque modis vexando abortus periculum inducunt. Peccant parentes,

¹ Gregorius XIII Const. *Officii nostri* omnem vetuit societatem Pharmacopolas inter et Medicos aut Chirugos.

² 1, 2, q. 100, a. 5. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. III, n. 338, etc.

sinon caveant, ne quid mali quomodolibet filiis eveniat per aquam, ignem, bestias, ferrea instrumenta, vel nimium ploratum, etc.

2. *Providentiam victus*, nempe omnia pertinentia ad cibum, vestitum, habitationem, medicinam, etc.; qui enim derunt *esse*, illud pro posse conservare tenentur¹. Nec refert, quod proles sit spuria; de jure naturæ est, ut pater alat filium quocumque modo genitum.

3. *Providentiam status*, nempe filiis de futuro statu providere, ita ut honeste juxta conditionem suam aliquando vivere possint. Patet ex allata ratione; *nec enim debent filii parentibus*, ait Apostolus, *thesaurizare, sed parentes filiis*². Quare dicendi sunt peccare parentes: 1. qui sine gravissima ac impellenti causa prolem exponunt locis piis³, cum sit contra pietatem: vel extra domum ejiciunt, cum non possint adhuc sibi providere: vel cogunt ad mendicandum, aut vilem artem exercendam ipsis haud convenientem; 2. qui non adhibent diligentiam saltem mediocrem, ut acquirant bona quibus filii alantur; habeantque hæreditatem sibi convenientem; 3. qui recusant constituere patrimonium filiis, qui ad Ordines promoveri cupiunt; aut filiabus absque justa causa congruam dotem denegant, v. g. quia Religionem ingredi velint, vel quia ipsis invitis nupserint, etiam indignis, cum jam ætatem 25 annorum excesserint. Si autem ante illam ætatem nupserint, diversæ sunt opiniones: nobis probabilior videtur cum Sanchez et aliis patrem teneri saltem ministrare alimenta, licet illæ indignis nupserint (KK).

571. Q. 2. *Quænam obligationes parentum ad filios quoad animam?*

R. Obligationes parentum ad filios quoad animam sunt:

1. Curare, ut filii vix nati Baptismatis gratia regenerentur: hoc primum est omnium spiritualium bonorum omnino necessarium, parvulorum autem vita variis periculis obnoxia est.

¹ Ex c. *De eo qui duxit*, etc. — V. Ferraris, *Biblioth.*, etc., v^{is} Alimenta, Parentes.

² II Cor. XII. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. III, 336.

³ Ex Layman et Salmanticensibus probabiliter est justa causa illegitimitas proles.

Plures Synodi Diœcesanæ prohibent illud protrahere ultra triduum sine Episcopi licentia, comminata etiam excommunicatione, si ultra octiduum differatur¹. Item curare debent parentes, ut filios vix usu loquelaæ præditos vel per se, vel per alios edoceant præcipua christianæ Doctrinæ capita, Diœcesis Catechismum adhibendo, ut instructio securior et uniformior sit: *Parochi*, ait Benedictus XIV, *gravibus solidisque argumentis parentibus ostendant in manifesto perpetuæ damnationis periculo versari, si liberos suos Religionis elementis erudire negligant*². Item curare, ut a primis annis, a quibus ceteri pendent, non solum catecheses, sed etiam Sacramenta, et alias functiones frequentent: *Filii tibi sunt? erudi illos, et curva illos a pueritia illorum*³; nam (pergrande consecrarium!) *adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea*⁴. Hinc Quintilianus peccata adolescentum merito vocat *peccata prophetantia*.

2. Iisdem bono exemplo præesse: *Mementote* (en gravissima verba, quibus monet parentes D. Hieronymus) *mementote vos magis exemplo docere filios, quam voce*⁵. Plures Synodi, ut Novariensis, *reservant consensum dictis vel factis a parentibus libere præstitum, ut filia alteri copiam sui faciat, si hæc inde sequatur*.

3. Delinquentes corripere; nam *qui parcat virgæ, odit filium suum*⁶. Cavere tamen debent, ne in corrigendo modum excedant; vel in blasphemias prorumpant, quod majoris essent nocenti.

4. Eos a fallacibus mundi illecebris, pompis, atque voluptatibus avertere; et præcipue a locis suspectis, a clandestinis conventiculis, a colloquiis amatoris atque periculosos, quæ maxime haberi solent cum personis diversi sexus. Unde parentes monet Apostolus: *Educate illos (filios) in disciplina et correptione Domini*⁷ (LL).

¹ Uti Novariensis, p. 28. — ² *Notificatione* XIX.

³ Eccli. VII. — ⁴ Prov. XXII.

⁵ *Epist. ad Lætam*. — V. Muzzarelli, *Delle cause dei mali presenti*, p. 114.

⁶ Prov. XIII. — V. Eccli. XXX.

⁷ *Ephes.* VI. Contra tales parentes filiorum peremptores vult S. Alphon-

5. Ipsis libertatem relinquere circa status electionem: *Non tenentur*, ait Angelicus, *nec servi dominis nec filii parentibus obedire de matrimonio contrahendo, vel virginitate servanda*¹. Ratio: homo non hominum, sed Dei voluntatem sequi debet, qui in omnium corda diversi status semina jecit: dein quod liberum linquitur a Deo, uti est maxime consiliorum observatio, ab homine ligari non debet². Hinc graviter peccant qui filios invitos cogunt etiam indirecte ad statum perpetuum vel e contrario injuste retrahunt, licet sine vi. Peccant autem parentes tum contra pietatem, cum ex officio teneantur filiorum utilitati incumbere, tum contra charitatem, cum impediunt alterius bonum.

Ubi insuper notandum, quod ex Tridentino excommunicantur ipso facto (sed absque reservatione), tum qui cogunt mulieres ingredi monasterium et profiteri, tum qui *sanctam virginum vel aliarum mulierum voluntatem veli accipierint vel voti emittendi quoquomodo sine justa causa impederint*³. Attamen non negamus, quod parentes complures e Religione filios suos avertentes valeant a mortali excusari, saltem ad aliquod breve tempus ratione ignorantia vel inadvertentia, quæ facile in eis esse potest ob vehementem carnis affectionem⁴. — Hinc versus:

*Invitum natum haud cogas amplectere statum;
Exemplo et voce corripe, flecte, doce.*

572. Q. 3. *Quænam sunt obligationes filiorum erga parentes?*

R. Præcipua filiorum obligationes erga parentes sunt *amor, reverentia et obedientia*. Quæ tria parentibus debentur, etsi sint sine merito ac virtute; nam ratio hujusce obligationis non est virtus, sed pietas: amor nempe debetur ratione

sus, ut Confessarius sit *inflexibilis in eis deneganda absolute*. Vix enim dici potest quot inde mala! quibus si a principio non obstant, sero inutiliter medicinam parant. — Liguori, *Homo Apost.*, tract. ult., n. 3; et *Appendix* IV, n. 6. — Franco, *Delle veglie ed amoreggiamenti nelle campagne*.

¹ 2, 2, q. 104, a. 5.

² V. *Il Cattolico, Giornale religioso*, t. XXV, p. 217, anno 1845. Lugano.

³ Sess. XXV, c. XVIII, de R.

⁴ V. Liguori, *Op. Mor.*, l. III, n. 359; et l. VI, n. 850.

causæ, reverentia ratione præcipientiæ, obedientia ratione regiminis.

1. *Amor*: filii nempe tenentur parentes amore prosequi tam interno, hoc est bene iis velle; quam externo, omne nempe malum et injuriam ab iis propulsando, benevolentia signa iisdem exhibendo; in necessitate tam spiritali quam corporali constitutis subveniendo: *Honora patrem tuum, et gemitus matris tuæ ne obliviscaris: memento, quoniam nisi per illos natus non fuisses, et retribue illis quomodo et illi tibi*¹. Qui in his graviter deficit, graviter peccat: uti esset si parentibus ægrotantibus, indigentibus ac senio confectis opem non ferat; si eos male et irreverenter habeat, quia v. g. hebetes, amentes, præætate delirantes, vel quia forsitan ebrii sunt. Item si in mortis articulo constitutis, ut Sacramenta opportune recipiant, non studeat; si jam defunctis exequias fieri juxta propriam conditionem haud curet, etc. *Qui affligit patrem et fugat matrem, ignominiosus est et infelix; fili, suscipe senectam patris tui et non contristes eum in vita illius: et si defecerit sensu, veniam da, et ne spernas eum in virtute tua; elemosyna enim patris non erit in oblivione...* Pro peccato matris restituetur tibi bonum, legitur in Scripturis². Sane: *Da parentibus quidquid habes, inquit Ambrosius, nondum das quod debes, quia debes quod es*³.

2. *Reverentia*: filii nempe tenentur parentibus reverentiam profiteri tam internam, quam externam. Interna in eo consistit, ut filius parentes agnoscat tamquam superiores, et inde timorem reverentialem erga eos ex corde gerat. Externa consistit in manifestatione interioris reverentia per verba, signa et facta, juxta illud: *In opere et sermone et omni patientia honora patrem tuum; maledictus qui non honorat patrem suum et matrem suam*⁴. — Contra hanc obligationem graviter vel leviter pro ratione materiae peccant filii: 1. *verbo*, si asperis et inurbanis verbis, si contumeliis et maledictionibus parentes afficiant; 2. *signo*, si iis illudant risu vel subsannatione, aut si torvis oculis eos aspiciant, ita ut videantur eos

¹ Eccli. vii. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. III, n. 3, 333.

² Prov. xix; Eccl. iii. — ³ L. VIII in Luc. — ⁴ Eccl. iii; Deut. xxvii

odio habere¹; 3. *facto*, si parentes deliberate et cum sufficienti advertentia verberent. Imo est grave si percutiant etiam leviter, vel manum dumtaxat attollant, aut instrumentum sumant ad percutiendum. Imo quibusdam in Synodis peccatum hoc merito reservatur².

3. *Obedientia*: filii nempe tenentur parentibus obedire in omnibus rebus honestis, ita ut omnis inobedientia contra expressa parentum mandata sit ex genere suo gravis. Hinc Apostolus sic filios alloquitur: *Filii, obedite parentibus per omnia; hoc enim placitum est in Domino*³. Hinc graviter peccant, si in re gravi spectante ad mores, ad animæ salutem et domus gubernationem, parentes audire nolint, nisi inconsideratio vel ætatis defectus eos excuset. Item si operam dare nolint litteris aut artibus statui suo congruentibus, sicque tempus absument et expensas dilapident; si domum paternam sine causa contra prohibitionem deserant. Item si quæ ad bonum regimen pacemque familiæ multum spectant, exequi recusent; vel si omnia nutu proprio administrare velint, sprete parentum auctoritate, præsertim si arroganter respondeant: *Non faciam, attende tibi; tædium et fastidium affers mihi, etc.*

Diximus: *In omnibus rebus honestis*; sicuti enim pater inhonesta vel a lege prohibita, v. g. furtum, præcipere non potest; ita nec filius patri talia præcipienti potest obtemperare. Quia scriptum est: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus*. Iterum: *Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus*⁴ (MM).

573. Q. 4. *An filii circa status electionem debeant parentes consulere?*

R. Quæstio est potissimum de statibus, qui fixi sunt et per-

¹ Item si ad dignitatis locum erecti aut divites facti, parentes ex superbia vel despiciant, vel negligent, vel nosse recusent, vel erubescant, ut non raro evenit.

² Item graviter peccant, si parentes in judicio accusent de crimine licet vero; id enim refugit ipsa natura. Unde dicitur: *Ne gloriaris in contumelia patris tui* (Eccli. iii). Excipitur casus perduellionis in Deum per hæresim, vel in Principem per conjurationem aut prodicionem, si damnum nequeat aliter impediri: nam publicum bonum est privato anteponendum. — V. Liguori, *Homo Ap.*, tract. VII, n. 1. — ³ Coloss. iii. — ⁴ Act. v, et Matth. x.

petui, ac maxime de statu conjugali, vel religioso eligendo.

1. Si agitur de *statu conjugali*, tres sunt sententiæ principales. Prima sententia, quæ est etiam communior, docet filios teneri sub gravi consulere parentes et illorum consilium sequi; quia illi habent hac in re majorem experientiam, quam juvenes. Huc facit illud: *Judicium patris audite, filii*¹: quare ipsos non consulere est contemnere in re gravi. Secunda sententia tradit, teneri filios sub gravi consilium petere ex allata ratione, non tamen sequi: cum in hac electione filii sint sui juris. Tertia tenet, quod filii, si contrahant, inconsultis vel invitis parentibus, peccant dumtaxat leviter; nam obsequium quod hac in re parentibus denegant, eos nempe non audiendo, gravem culpam non importat; cum eorum consiliis non adstringantur.

2. Si agitur de eligendo *statu religioso*, quamvis filii regulariter debeant parentum consensum humiliter exostulare, benedictionem impetrare, imo usque ad pubertatem expectare, ipsis renuentibus; ordinarie tamen loquendo, certum videtur eos neque teneri neque expedire ut parentum suorum consilium interrogent; tum quia parentes plerumque hac in re nullam habent cognitionem et experientiam, tum quia parentes ob proprium commodum de facili mutantur in hostes². Audiatur Angelicus³: « *Dicitur Proverbiorum 25: Causam tuam tracta cum amico, et secretum extraneo non reveles; propinqui autem carnis in hoc proposito amici non sunt, sed potius inimici secundum illud, quod habetur Michæ 7: Inimici hominis domestici ejus.* »

Et D. Bernardus⁴ ait, *sæpe parentes ita se in hac re cæcos*

¹ Eccli. III. — V. Liguori, *Op. Mor.*, I. VI, n. 849; et *Homo Apost.*, tract. XVIII, n. 10.

² Concilium Toletanum X; et Tiburtinum. — Liguori, *Op. Mor.*, I. III, n. 555; et I. IV, n. 68.

³ Opusc. XVII, c. x. — Thesis Pseudosynodi Pistoriensis asserens *sanctos Thomam et Bonaventuram sic in tuendis adversus summos homines mendicantium institutis versatos esse, ut in eorum defensionibus minor æstus et accuratio major desideranda fuisset* (sub n. 8), *proscripta est uti scandalosa, in sanctissimos Doctores injuriosa, impiis damnatorum auctorum contumeliis favens*; in *Bulla Auctorem fidei*.

⁴ Ep. III. — V. Hallier, *De Sacris Ordinationibus*.

exhibere, ut malint filios suos cum seipsis perire, quam salvari procul a se. O durum patrem! o sævam matrem!

574. *Quid si parentes sint in necessitate?* Vel talis parentum necessitas communis est, vel gravis. Si communis est, potest filius ingredi Religionem; quia non tenetur se privare gravi bono, ut tale afferat parentibus auxilium, sine quo grave non patiantur incommodum. Si est gravis, adhuc poterit filius eam ingredi casu quo in sæculo manens tali necessitati subvenire non possit, nam frustra detineretur. Si autem potest eis subvenire, tunc audiatur D. Thomas: *Aut ipse qui habet propositum intrandi Religionem, videt in sæculo non posse vivere sine peccato mortali; vel non de facili. Si timet sibi periculum peccati mortalis, cum magis teneatur saluti animæ suæ providere quam corporali necessitati parentum, non tenetur in sæculo remanere*¹. Quod si hoc non timeat, tenetur in sæculo manere (NN).

575. Q. 5. *Quid sibi invicem debent consanguinei collaterales et affines?*

R. Consanguinei collaterales et affines sibi mutuo debent amorem, honorem, et in necessitate subsidium; idque lege non tantum charitatis sed etiam pietatis, cum inter se speciali nexu aut carnis aut affinitatis cohæreant; etsi tamen unio ac dependentia inter illos non sit tanta, prout est inter parentes et liberos². Hinc colligit Henno prædictæ cognationis circumstantiam, ut quæ speciem mutat, aperiendam esse in Confessione, quoties agitur de gravi injuria, detractio, contumelia, odio, percussione et similibus. Hoc tamen restringit ad primum et secundum gradum, extra quos putat circumstantiam cognationis inducere peccatum solum veniale. Sicut si injuria fiat concivibus nostris, censent communiter talem circumstantiam non addere novam malitiam mortalem. Quod etiam extendunt ad paternos; nam hodie vix ac ne vix quidem hæc circumstantia particularis attenditur. Non tamen ad tutorem et minorem, cum adhuc in viridi sit mutua tutoris ac minoris obligatio erga se invicem³.

¹ Quodl. x, a. 9. — V. Liguori, *Opuscoli relativi allo stato religioso*. — Lessius, *De Statu vitæ eligendo*. — Pinamonti, *La vocazione vittoriosa*.

— Rosignoli, *La saggia elezione*. — P. Natale, *Il Paradiso in terra*, ecc.

² V. Liguori, *Op. Mor.*, I. III, n. 541 et 947.

³ V. Liguori, *Op. Mor.*, I. III, n. 540. — Stapf, *Th. Mor.*, § 495.

576. Obligationes parentum erga filios¹, et vicissim filiorum erga parentes; itemque aliorum propinquorum ad invicem, habita ratione parentelæ, urget passim et ubique etiam lex civilis². — Monet autem pro praxi Gury, non ita facile suadendum filiis ætate minoribus, ut statum religiosum amplectantur, parentibus invitis; in Gallia præsertim aliisque locis, ubi viget civilis lex, quæ tribuit parentibus, ut eos auxilio brachii sæcularis a quocumque loco reclamare possint³.

§ II. — De obligationibus tutorum et minorum, magistrorum et discipulorum.

577. Q. 1. Quisnam venit nomine tutoris atque minoris?

R. Olim impuberes cum desinebant esse sub potestate patris, appellabantur *pupilli*⁴. Facti puberes, *minores* dicebantur usque ad annum 20um: quo completo, *maiores* evadebant. Qui patris loco deputabatur ad tuendam pupilli personam et bona, dicebatur *Tutor*; *Curator*, cui cura committebatur bonorum et personæ minoris. — Hodie tamen jure civili communi, omni alia distinctione sublata, qui nondum complevit 21um annum, dicitur *minor*; tali autem ætate completa, *major*⁵; et cui cura minoris committitur, *tutor* appellatur. Curator autem ex lege civili non amplius deputatur, nisi quibusdam in casibus, v. g. absentis⁶; minori habilitato ad bona sua administranda (ad quam habilitationem requiritur

¹ Obligationes filiorum erga genitores ex Codice civili Gallico sunt: 1. ut ipsis exhibeant honorem et reverentiam; 2. ut iis alimenta suppeditent; 3. ut matrimonium inire non audeant: neque adoptionem acceptare sine eorum consensu, idque sub gravissimis pœnis; 4. ut paternam domum non relinquunt sine consensu patris. Quid si urgeat aliquando discessio filiorum? — 5. Si filii graviter erga parentes delinquant, dantur parentibus ipsis media, quæ eo etiam pertingunt, ut filii in carcerem detrudantur.

² Cod. Sab. Art. 210. — C. A. 144. — C. S. 287. — C. P. 82. — C. G. 571. — C. M. 118, etc., etc.

³ Art. 212. — Concord. C. A. 145. — C. S. 290. — C. G. 374.

⁴ Impubes dicitur qui minor est annis 14, si masculus; 12, si fœmina. Qui vero minor est septennio, dicitur infans, quasi *fandi impos*.

⁵ Cod. civ., art. 244 et 567. — C. A. 21. — C. S. 511. — C. P. 156. — C. G. 588. — C. R. 5. — C. M. 192. — C. H., art. 3, *Della tutela*.

⁶ Art. 76. — C. A. 276. — C. S. 119. — C. P. 192. — C. G. 112. — C. M. 1016.

ut minor compleverit 18 annum¹); item hæreditati jacenti²; item filio mox nascituro³.

Cum porro minorum tutela sit officium publicum ad publicum bonum conducens, sed pluribus gravissimis curis refertum, ex civili lege neque omnes eam respuere, neque omnes eam sumere possunt vel tenentur. Sunt nempe alii, quibus illa de jure competit, et dicuntur *nati*: ut mater⁴ (quæ tamen illam acceptare non tenetur; at si renuat, officium nihilominus sustinere debet, quoadusque tutor nominetur), ascendentes paterni et materni; his nemo melius bono filiorum potest providere. Alii sunt, quibus ea prohibetur, cum illi juridice vel utiliter nequeant incumbere: uti interdicti, minores, infames⁵, etc. Alii, quibus ea libera relinquitur, quia aliis curis sunt gravati, uti sunt milites in actuali servitio, qui annum 65um compleverunt; qui non est neque affinis neque consanguineus minoris: si tamen consanguineus vel affinis minoris in districtu ubi illius bona sunt posita, capax tutelæ suscipiendæ inveniatur, etc.; ceteri renuere non possunt absque probata causa. In qualibet autem tutela protutor est etiam eligendus, cujus est vices tutoris supplere in defectu⁶.

¹ Art. 557. — C. G. 480. — V. *Il giovine fuori di minorità*. Roma, 1845.

² Art. 1035. — C. S. 731. — C. P. 935. — C. G. 812.

³ Art. 251. — C. A. 21. — C. S. 315. — C. P. 169. — C. G. 393.

⁴ Pourra néanmoins, le père, nommer à la mère survivante et tutrice un conseil spécial sans l'avis duquel elle ne pourra faire aucun acte relatif à la tutelle... (Cod. civ. Gall., art. 391.)

⁵ Art. 442. Ne peuvent être tuteurs, ni membres des conseils de famille: 1° les mineurs, excepté le père ou la mère; 2° les interdits; 3° les femmes, autres que la mère ou les ascendantes; 4° tous ceux qui ont ou dont les père et mère ont avec le mineur un procès dans lequel l'état de ce mineur, la fortune, ou une partie notable de ses biens sont compromis. — 445. La condamnation à une peine afflictive ou infamante emporte de plein droit l'exclusion de la tutelle. Elle emporte de même la destitution dans le cas où il s'agirait d'une tutelle antérieurement déferée. — 444. Sont aussi exclus de la tutelle et même destituables, s'ils sont en exercice: 1° les gens d'une conduite notoire; 2° ceux dont la gestion attesterait l'incapacité ou l'infidélité. — 445. Tout individu qui aura été exclu ou destitué d'une tutelle ne pourra être membre d'un conseil de famille. (Cod. civ. Gall.)

⁶ Art. 286. — V. Ferrero, *Dei consigli di famiglia*. — C. A. civ., art. 200. — C. S. 249.